Kadere iman nedir, ne değildir?

Fadime Hanım: “Kadere iman nedir? Kader değişir mi? Biz kendi hayatımızı ne derece yönlendiriyoruz?”

İmanın altı esasından birisi kadere imandır. Kadere iman, her şeyin Cenâb-ı Hakk’ın bizzat ilmiyle ve takdiriyle vücuda geldiğine inanmaktır.

Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: “Ne yeryüzünde vâkî olan, ne de sizin başınıza gelen hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan evvel o, bir kitapta yazılmış olmasın! Doğrusu bu, Allah’a pek kolaydır.”1 Bir diğer âyette ise Cenâb-ı Hak: “Hazinesi bizim katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Biz onu ancak belli bir kadere (ölçüye) göre indiririz”2 buyurur.

Kaderi, her şeyi ve bütün kâinatı kapsayan bir muazzam program olarak telâkki etmeliyiz. Bu çerçevede biz de kaderin hükmü altındayız. Çünkü kâinatta “ahsen-i takvîm”3 makamı verilen ve en güzel biçimde yaratılan insanın, programsız, plânsız ve rastgele yaratılması asla düşünülemez! Ancak kendi istek ve arzularımıza göre davranışlarımızı yönlendirme yetkisine sahip olduğumuzu, yani bir cüz’î irademizin bulunduğunu da unutmamalıyız. Bu da bizim “emanet-i kübrâ”, yani “en büyük emanet” sahibi olduğumuzu gösterir.

Kaderin Cenâb-ı Hakk’ın ilmini, iradesini ve fiilini; cüz’î iradenin de kulun iradesini ve fiilini ifade ettiği cihetle İslâmiyetin ve imanın gündemine girdiklerini beyan eden Bedîüzzaman Hazretleri, her şeyi Cenâb-ı Hak’tan bilen mü’minin, tekliften ve mes’ûliyetten kaçmamak için karşısına cüz’î iradenin çıktığını ve ona, “Yaptıklarında mes’ûl ve mükellefsin!” dediğini; kendisinden sâdır olan iyilikler ve güzellikler karşısında da mağrur olmamak ve gurura kapılmamak için önüne kaderin çıktığını ve ona: “Haddini bil; mağrur olma! Yapan sen değilsin; bu Cenâb-ı Hakk’ın takdiridir!” dediğini kaydeder.4 Buna göre, iyilikler ve güzellikler Cenâb-ı Allah’tandır. Kötülükler ve çirkinlikler de nefistendir. Başka bir ifadeyle kul iyiliklerini Cenâb-ı Hakk’ın takdirine vermeli ve şükretmeli; kötülüklerini de kendi nefsinin cüz’î istek ve arzularına vermeli ve bunun şerrinden Allah’a sığınmalıdır.

Bedîüzzaman’ın kader ve cüz’î iradeye bu yaklaşımı, şu âyetin de tefsiri mahiyetindedir: “Sana gelen her iyilik Allah’tandır. Sana gelen her kötülük nefsindendir.”5 Yani iyilikler bizden değil, Allah’tandır! Kötülüklerin mes’ûliyeti ise

kaderin değil, bizimdir! Yani iyiliklerimiz Cenâb-ı Hakk'ın kader çerçevesi içinde bizim için takdir buyurduğu çizgilerdendir; kötülüklerimiz ise, bizim bu çerçeveyi yırtarak, bu çizgilerden çıkarak, kendi cüz'î istek ve arzumuz ve nefsânî iştihalarımız peşinde içine düştüğümüz ve kendimizi pençesinden kurtaramadığımız hazlarımızdandır.

Öyleyse kötülüklerimiz için kaderin zaten kabahati yoktur! İyiliklerimiz hususunda ise zaten bizim şikâyetimiz yoktur ki kadere küselim! Yani iyiliklerimiz için Allah'a şükrederiz. Kötülüklerden de kendimizi korumaya çalışırız ve Allah'ın yardım ve inayetini isteriz. Namazın her rek'âtinde okumamız vacip olan Fatiha Sûresinde, günde en az kırk kıyamda: "İyyâke na'büdü ve İyyâke nesta'îyn. İhdinâ's-Sırâta'l-Müstakim"6 diyoruz. Yani Cenâb-ı Hak'tan yardım ve hidayet istiyoruz. Bu duâ, bize vahiy diliyle ifade eder ki: Kötülüklerden, seyyiâttan ve nefsimizin şer taleplerinden her an Allah'a sığınmalı; her an Allah'ın yardım ve inâyetini istemeli ve hidayeti doğrudan Allah'tan dilemeliyiz.

Dikkat ederseniz: Cenâb-ı Hak ne burada, ne de Kur'ân'ın hiçbir âyetinde kul ile Rabbi arasına bir "kader" engelini koymamıştır! Anlatılmak istenen odur ki: Kul Rabb'ine her an sığınmalı, duâ etmeli ve istemelidir. Rabb-i Rahîm de her an duâlara cevap veren7, icabet eden ve kabul edendir8. Arada, zannedildiği gibi bir "kader" engeli yoktur! İlginç değil mi?

Şu halde sanıyorum, kader anlayışımızı yeniden gözden geçirmemize ihtiyacımız var. Bediüzzaman'ın Kader Risâlesinde kaydettiği gibi, kader geçmişe ve musibetlere karşı ümitsizliğin ve üzüntünün ilâcı olarak kullanılabilir. Yani kul musibetleri Cenâb-ı Hakk'ın takdir ettiğine inanırsa, sabreder ve Allah'tan yardım diler. Kendisinin kusuru olup olmadığını salim bir akıl ile araştırır. En azından bunalım konusu yapmaz, stres içine girmez.

Cenâb-ı Hakk'ın bizim yapacaklarımızı bilmesi ise, zaten O'nun Ulûhiyetinin şe'nidir. İlim sıfatının da gereğidir. Ancak biz, kendi irademizle hareket ederiz. Bundan dolayı da sorumluyuz.

Özetlemek gerekirse, hiç şüphesiz Cenâb-ı Hak kulu ile kulunun gidişâtına, duâsına, kalbine, ihlâsına ve yönelişine göre muamele yapar. "İman edip tevbe eden ve sâlih amel işleyenlerin, Allah kötülüklerini iyiliklere değiştirir. Allah bağışlar ve merhamet eder"9 âyet-i celîlesi bunu ifade eder.

Demek insan yönelişleriyle ve duâlarıyla, Allah'ın da izni ve takdiri çerçevesinde kendi hayatını ve davranışlarını yönlendirmektedir.

Dipnotlar:

1- Hadid Sûresi, 57/22
2- Hicr Sûresi, 15/21
3- Tîn Sûresi, 95/4
4- Sözler, s. 427
5- Nisâ Sûresi, 4/79
6- Fâtihâ Sûresi, 1/5,6
7- Mü’min Sûresi, 40/60
8- Bakara Sûresi, 2/186
9- Furkan Sûresi, 25/70